

تولید علمی جهان با تأکید بر جایگاه ایران در حوزه روانشناسی در پایگاه مدلاین (2000-2010)

دکتر محمدحسین بیگلو⁽¹⁾، نگین چخماچی دوم⁽²⁾، سوسن شاه‌خداوند⁽³⁾

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی رشد و توسعه تولیدهای علمی پژوهشگران ایران، طی سال‌های 2000-2011 در حوزه روانشناسی بود. **روش:** مجله‌های تخصصی روانشناسی در طبقه‌بندی موضوعی پایگاه JCR شناسایی و داده‌های موردنظر با جست‌وجو در پایگاه مدلاین بازیابی شد و مورد بررسی قرار گرفت. بررسی نتایج جست‌وجو در پژوهش حاضر به بازه زمانی 2000-2010 محدود شد. جامعه آماری بر اساس قانون پراکنده‌گی برادفورد و با توجه به تعداد استنادها، مجله‌های هسته و مجله‌های دارای عامل تأثیر بالاتر از سه تعیین شد. بدین ترتیب از میان 71 مجله حوزه روانشناسی در پایگاه JCR، تعداد 19 مجله معیار لازم برای ورود به پژوهش را داشتند و بررسی شدند. **یافته‌ها:** تمامی 19 مجله انگلیسی زبان بودند. 84 درصد آن‌ها مربوط به کشورهای آمریکا و انگلستان و 16 درصد مربوط به دو کشور هلند و سوئیس بود. تعداد 19 مقاله از کل مقاله‌ها به ایران متعلق بود که آن را در میان 58 کشور، پس از آرژانتین و پیش از سنگاپور در رتبه سی و دوم قرار داد. 56 نویسنده از 12 مرکز دانشگاهی، نویسنده مسئول مقاله‌های ایرانی بودند و 11 درصد مقاله‌های آن‌ها به صورت مشترک و با همکاری بین‌المللی تدوین شده بود. **نتیجه‌گیری:** طی سال‌های 2000-2010 تعداد تولیدهای علمی ایران در مجله‌های مورد بررسی، اندک ولی دارای رشد به نسبت صعودی است.

کلیدواژه: علم‌سنجی؛ روانشناسی؛ مدلاین؛ ایران

[دریافت مقاله: 1391/4/12؛ پذیرش مقاله: 1391/7/19]

مقدمه

بررسی مقاله‌های پژوهشی منتشرشده در نشریه‌های علمی است. بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی رشد و توسعه تولیدهای علمی پژوهشگران ایران در بین سایر کشورهای جهان، طی سال‌های 2000-2011 در حوزه روانشناسی بود.

روش

مقاله‌های مجله‌های تخصصی معتبر نمایه‌شده در پایگاه JCR¹ (به دلیل آن که این پایگاه برترین، پُر استنادترین و تأثیرگذارترین مجله‌های رشته‌های علمی را مشخص می‌کند و امکان دسترسی به شمار استنادها را فراهم می‌سازد که شاخص بسیار مهمی برای نشان دادن سیر پژوهش‌های دانشمندان و

روانشناسی با بررسی علمی ذهن و رفتار، در تلاش است تا افزون بر تبیین فرآیندهای شناختی و مغزی، دست به پیش‌بینی زده، بتواند تغییرهای دلخواه را ایجاد نماید. هدف اساسی علم، به‌ویژه روانشناسی، بهبود و ارتقای زندگی انسان و در نهایت دنیایی است که در آن زندگی می‌کند (1). با توجه به سهم بسیار زیاد مشکل‌های بهداشت روان و شیوع اختلال‌های روانپزشکی، از نظر بار کلی بیماری‌ها، پژوهش در حوزه بهداشت روان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (2، 3). امروزه یکی از مهم‌ترین و کارآمدترین شاخص‌ها و شیوه‌های سنجش این برون‌دادها، استفاده از روش‌های علم‌سنجی با

(1) دکترای علوم اطلاعات پزشکی، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی تبریز. تبریز، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، ساختمان شماره یک، صندوق پستی 5166615739. دورنگار: 0411-3361300 (نویسنده مسئول)؛ E-mail: bmohammad73@yahoo.com؛ (2) کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، دانشکده پیراپزشکی؛ (3) کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی تهران، مرکز طبی کودکان.

مهم آن حوزه را منتشر می کنند که به آن‌ها مجله‌های هسته‌ای گفته می‌شود. بدین ترتیب از میان 71 مجله حوزه روانشناسی در پایگاه JCR، تعداد 19 مجله معیار لازم برای ورود به پژوهش را داشتند و به‌عنوان جامعه آماری پژوهش حاضر بررسی شدند.

یافته‌ها

تمامی 19 مجله انگلیسی بودند. 84 درصد آن‌ها مربوط به کشورهای انگلیسی‌زبان آمریکا و انگلیس و 16 درصد به دو کشور هلند و سوئیس متعلق بودند (جدول 1).

سه مجله Psychosomatic Medicine، Psychological Medicine و Journal of Experimental and Psychology: Learning, Memory and Cognition به ترتیب با 12/99 درصد، 10/41 درصد و 8/92 درصد بیشترین تعداد مقاله‌ها را به خود اختصاص داده بودند.

پژوهش گران است (4) و شبکه اطلاع‌رسانی علوم پزشکی (MedLine) (به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پایگاه‌های کتاب‌شناختی، با بیش از 19 میلیون رکورد و چکیده مقاله مجله‌های علوم زیستی و پوشش موضوعی علوم رفتاری) بررسی شدند. بنابراین داده‌های کتاب‌شناختی مجله‌ها و مقاله‌ها از پایگاه JCR، و سایت مرکز ملی اطلاعات بیوتکنولوژی¹ (NCBI) از طریق موتور جستجوی PubMed و محدود کردن پایگاه به مدلاین بازیابی شد. تمامی مجله‌های مورد بررسی از پرستادترین و تأثیرگذارترین مجله‌های حوزه روانشناسی بودند که پیش از سال 2000 در پایگاه مدلاین نمایه شده بودند. جست‌وجو در پژوهش حاضر به بازه زمانی 2000-2010 (11 سال) محدود شد. جامعه آماری بر اساس قانون پراکنندگی برادفورد² و با توجه به تعداد استنادها، مجله‌های هسته³ و مجله‌های دارای عامل تأثیر⁴ (IF) بالاتر از سه تعیین شد. بر اساس قانون پراکنندگی برادفورد، تعداد کمی از مجله‌ها در یک حوزه موضوعی، بیشترین تعداد مقاله‌های

جدول 1- جامعه آماری پژوهش (مجله‌های برتر تخصصی حوزه روانشناسی نمایه شده در پایگاه JCR)

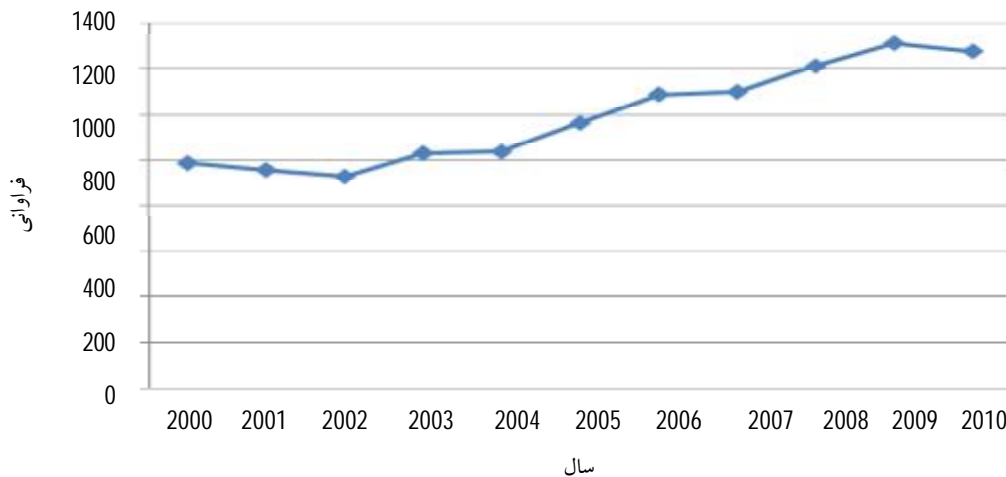
ردیف	نام مجله‌های به اختصار	عامل تأثیر	تعداد استنادها	زبان	محل انتشار
1	Annual Review of Psychology	22/75	8192	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
2	Psychological Bulletin	12/854	26149	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
3	Annual Review of Clinical Psychology	9/613	837	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
4	Psychological Review	9/082	20106	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
5	Psychotherapy and Psychosomatics	5/368	2305	انگلیسی	سوئیس
6	Psychological Medicine	5/012	13045	انگلیسی	انگلستان
7	Biological Psychology	4/363	3983	انگلیسی	هلند
8	Psychosomatic Medicine	4/236	10073	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
9	Social Cognitive and Affective Neuroscience	4/203	512	انگلیسی	انگلستان
10	Cognitive Psychology	4/122	5397	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
11	Psychophysiology	3/926	8686	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
12	Mental Retardation and Developmental Disabilities Research and reviews	3/8	1487	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
13	Neurobiological Learning and Memory	3/479	3262	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
14	Health Psychology	3/462	6913	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
15	Journal of experimental and Psychology: learning, memory and cognition	3/344	8598	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
16	Journal of Memory and Language	3/221	5173	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
17	Social Neuroscience	3/172	348	انگلیسی	انگلستان
18	Journal of experimental and Psychology: Human Perception and Performance	3/06	10540	انگلیسی	ایالات متحده آمریکا
19	International Journal of Psychophysiology	3/045	4256	انگلیسی	هلند

1- The National Center for Biotechnology Information

2- Bradford's law of scattering

3- core journals

4- Impact Factor

شکل 1- روند تعداد مقاله‌های منتشرشده در مجله‌های برتر حوزه روانشناسی در پایگاه مدلاین (2000-2010)

پرداخته‌اند (7-5) که یافته‌های آن‌ها روند رو به رشدی را نشان می‌دهد. به‌طور کلی روند تولیدهای علمی ایران در سال‌های اخیر رو به رشد بوده است (8).

اختصاص رتبه سی و دوم به ایران (با 19 مقاله) در پژوهش حاضر، در حالی است که ایران در سال‌های پیش از 2002 تنها یک رکورد در مجله‌های مذکور به خود اختصاص داده بود¹. گفتنی است کشور هند با جمعیت 15 برابر نسبت به ایران، با انتشار هشت مقاله در رتبه سی و چهارم پس از ایران قرار گرفته است. بنابراین با توجه به یافته‌های بررسی حاضر می‌توان طی چند سال اخیر و سال‌های آینده، به روند رو به رشد تولیدهای علمی ایران، هر چند بسیار کند و آهسته، امیدوار بود. پیشرفت تکنولوژی و مهیا شدن بستر ارتباطی پژوهشگران ایرانی با محققان کشورهای پیشرفته، از عوامل مؤثر در این زمینه است. یافته‌های پژوهش بیگلو (9) هم مؤید این امر است. چاپ 19 مقاله ایرانی در مجله‌های دارای عامل تأثیر بالاتر از سه پس از سال 2002، بیان‌گر ارزش علمی این مقاله‌ها و دقت پژوهشگران ایرانی در انتخاب مجله‌های معتبر و دارای رتبه علمی بالا برای انتشار تألیفاتشان است. پژوهش دیگر (10) نیز به یافته‌های مشابه دست یافت.

در حال حاضر در ایران موضوع سلامت روان یکی از اولویت‌های پژوهشی است که در دانشگاه‌ها و سازمان‌ها لحاظ شده است. ارتقای کیفی مقاله‌های این حوزه در کشورهای در حال توسعه نیازمند صرف توجه، بودجه و امکانات است.

در پایگاه مدلاین طی 11 سال، تعداد 13093 مستند به مجله‌های مورد بررسی تعلق داشت. روند تولید این مستندها طی این 11 سال رو به رشد و بیشترین تعداد مستند (1519 مقاله) به سال 2009 مربوط بوده است (شکل 1).

ایالات متحده آمریکا، بریتانیا و آلمان به ترتیب با انتشار 46 درصد، 12 درصد و 8 درصد کل مقاله‌ها طی این 11 سال به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفتند. پس از آن‌ها کشورهای هلند، کانادا، استرالیا، ایتالیا، فرانسه، ژاپن و اسپانیا در کل با اختصاص 15 درصد مقاله‌ها به خود در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. از کل مقاله‌ها، تعداد 19 مقاله به ایران متعلق بود که آن را در میان 58 کشور، پس از آرژانتین و پیش از سنگاپور در رتبه سی و دوم قرار داد.

طی این 11 سال، تعداد تولیدهای علمی ایران در مجله‌های مورد بررسی، اندک ولی دارای رشد به نسبت صعودی است. بیشترین تعداد مقاله‌ها (26 درصد) به سال 2008 مربوط بود. 56 نویسنده از 12 مرکز دانشگاهی و مؤسسه تحقیقاتی در انتشار این 19 مقاله شرکت داشتند و همکاری گروهی برای هر مقاله به‌طور متوسط 4/2 نفر بود.

بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی رشد و توسعه تولیدهای علمی پژوهشگران جهان، به‌ویژه ایران، طی سال‌های 2011-2000 در حوزه روانشناسی بود. در سال‌های اخیر پژوهش‌های ایرانی علم‌سنجی انجام‌شده در حوزه روانشناسی، بیشتر به بررسی مجله‌ها و مقاله‌های داخلی مانند IRANPSYCH

5. Sharifi V, Rahimi Moaghar A, Mohammadi M, Rad Godarzi R, Izadian A, Farhodian A, et al. Analysis of Iran's mental health research over 3 Decades: A scientometric analysis. *East Mediterr Health J.* 2008; 14(8):74-83.
6. Farhodian A, Godarzi R, Rahimi Moaghar A, Sharifi V, Mohammadi M, Sahimi Izadian A, et al. Process research in the field of psychiatric disorders in Iran. *Iran J Psychiat Clin Psychol.* 2006; 12(4): 327-36. [Persian]
7. Sahimi Izadian A, Rahimi Moaghar A, Sharifi V, Mohammadi M, Godarzi R, Farhodian A, et al. Review and analysis of three decades of research articles published in Iranian women's mental health. *Soc Welf.* 2006; 5(21):165-84. [Persian]
8. Panje Por. Bibliometric study of research articles published by medical scientists in Pakistanian and Iranian journals in the period of 2009-2004. *Res Plan Educ.* 2010; 3(57):107-23. [Persian]
9. Biglu MH. 524 scientometrics study of psychiatry in Medline 2006-2010. *Asian J Psychol.* 2011; 4(Supplement1): S74.
10. Osareh F, Marefat R. Researcher's involvement in the production of global knowledge in Medline (the area of basic and interdisciplinary sciences). *Rahyaft.* 2005;14 (35):39-44. [Persian]

در پایگاه مدلاین تعداد مقاله‌های کشورهای بر اساس وابستگی سازمانی نویسنده مسئول مقاله مشخص می‌شود. در صورتی که دسترسی به وابستگی سازمانی تمامی نویسندگان امکان‌پذیر باشد، احتمال شناسایی تعداد بیشتر مقاله‌های مربوط به نویسندگان ایرانی، هم‌چنین همکاری‌های بین‌المللی در انتشار مقاله‌ها امکان‌پذیر می‌شود.

[این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد نویسنده دوم در سال 1391 است].

[بنا به اظهار نویسنده مسئول مقاله، حمایت مالی از پژوهش و تعارض منافع وجود نداشته است].

منابع

1. Mohammadi E. What is a psychology? *Reform Educ.* 2009; 87(127):39-41. [Persian]
2. Atef-Vahid M. Mental health in Iran: Achievements and challenges. *Soc Welf.* 2004; 4(14): 29- 45. [Persian]
3. Murray CJ, Lopez AD. Alternative projections of mortality and disability by cause 1990-2020: Global burden of disease study. *Lancet.* 1997; 24(349):1498-1504.
4. Journal Scitation Reports. Web of Science database [Internet]. Updated 5/22/2012. Available from: http://www.web_of_knowledge.com/JCR/help/h_jcrabout.htm; 2012.

Original Article

World Scientific Output with Emphasis on Iran in the Field of Psychology
in MEDLINE (2000-2010)

Abstract

Objectives: The current research objective was to study the growth and improvement of scientific productions of Iranian authors in psychology field during 2000-2010. **Methods:** Psychology journals listed in the JCR database subjective category were identified and then the MEDLINE database was used to retrieve and analyze the data. Data collection was restricted to 2000-2010 years. The population was determined based on the Bradford Law of Scattering, number of citations, core journals, and journals with impact factor greater than 3. Therefore, among 71 JCR psychological journals, 19 had required criteria to be included in the study. **Results:** All selected journals were appeared in English. Eighty four percent were from origins of USA and UK and 16% from Holland and Switzerland. Nineteen papers were by Iranian authors and thereby Iran ranking among 58 countries was 32 just before Singapore and after Argentina. Fifty six authors from 12 academic centers were corresponding authors and 11% of papers were produced with international collaborations. **Conclusion:** The Iranians had limited scientific productions during 2000-2010 with a relatively increasing growth.

Key words: *Scientometrics; Psychology; MEDLINE; Iran*

[Received: 2 July 2012; Accepted: 10 October 2012]

Mohammad Hossein Biglu*, Negin
Chakhmachi Dovom^a, Soosan
Shakhodabandeh^b

* Corresponding author: Tabriz University of
Medical Sciences, Tabriz, Iran, IR.

Fax: +98411-3361300

E-mail: bmohammad73@yahoo.com

^a Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz,
Iran; ^b Tehran University of Medical Sciences,
Tehran, Iran.